

Dr. LENDL ADOLF

közreműködésével szerkeszti RAITSITS EMIL.

Kiadja: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE.

Előfizetési ára egy évre 8 K, félévre 4 K. .... Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Egyes szám a „Mi Ujság az Állatkertben” című melléklettel együtt 40 fillér.

A teknősökről.

Írta: Bolkay István dr.

Alig van a gerinces állatoknak még egy olyan csoportja, amelyet a többitől az első pillantásra oly könnyen meg lehetne különböztetni, mint éppen a teknősöket. Nem hiszem, hogy akadna laikus, aki jóllehet a legbizarrabb külsejű teknőst adnánk a kezébe, azt valamely más gerinces állattal össze tévesztené. Egészen másképp vagyunk azonban a teknősök rendszertani hovatartozásával. Ebben a kérdésben a legtöbb művelt laikus a legnagyobb tájékozatlanságot árulja el. Ennek a tájékozatlanságnak mintegy külső kifejezője már maga a meglehetősen elterjedt népies elnevezés „teknős béka” is. Mert a mi csontpáncélba burkolt s fogatlan állkapcsokkal bíró teknőseinknek ugyan semmi közük sincs a kuruttyoló békákhoz.

Voltaképpen helytelenül is neveztem a „teknős béka” elnevezést népiesnek, mivel az nem egyéb, mint a német „Schildkröte” szónak szolgál fordítása. Az angolnak két szava, illetőleg elnevezése van a teknősökre. Az egyik a „turtle”, amely a tengeri, a másik a „tortoise”, amely a szárazföldi, vagy édesvízi teknősökre vonatkozik.

Azonban az említett angol szavak egyikében sincs halovány vonatkozás sem a teknősöknek a békákkal való összefüggésére. A teknősök a hüllők (Reptilia) osztályának egyik alosztályát képezik s rendszerint a kihalt ú. n. Theromorpha-k s az ugyancsak kihalt Dinosaurus-ok alosztályai közé tartoznak.

Elhagyva az olyan bélyegek felsorolását, amelyek aprólékosabb és szorosabban a teknősökre vonatkozó anatómiai tudást igényelnek, röviden a következőképpen jellemezhetjük a teknősöket: szárazföldi vagy vízi (tengeri) hüllők, ötújjú végtagokkal, amelyek vagy a szárazföldön való járáshoz, vagy úszáshoz vannak alkalmazkodva; két keresztcsigolyával, a köponyával szilárdan összefüggő négy szögcsonttal, fog nélküli állkapcsokkal s a fogakat pótoló éles szarúkávékkal. Törzsük csontpáncélba van burkolva, amely csontpáncél számos háti és hasoldali bőrcsontlemezből van összetéve. A hátoldalt carapax-nak (háti páncél), a hasoldalt plastron-nak (hasi páncél) nevezzük. Ugy a hát-, mint a haspáncél szarulemezekkel lehet borítva. Páratlan nemző szervük van s húgy-ivarnyílásuk (cloaca) inkább hosszúknak, mint kerek rész, de sohasem haránt, mint pl. a többi gyíkoké. Tojással szaporodnak. A teknősök eredetét mély homály fedi. A ma élő hüllők közül rokonság tekintetében csupán a krokodilok és a hidasgyík (Sphaenodon punctatum Gray) jöhetnek számításba. Az őslényben édeskeveset segít eme mysterium felderítésénél, mivel a teknősöknek valamennyi főcsoportja képviselve volt már a mesozozi korban. A palaeozoi korból pedig még egyáltalán nem ismerünk teknőst.

Gadow, kiváló angol herpetologus szerint ugyan képzeletben megalkothatjuk azt az ősteknőst, amelyből a többit származtathatjuk olyaténképpen, hogy feltesszük, miszerint ennek az ősteknősnek — kivéve a nyak elülső és a fark utolsó csigolyáit — valamennyi csigolyáján egy-egy haránt irányban kiszélesedett csontlemez volt, amelyet szarulemez borított.

Teknősök a Terrarium előtt.

Ha már most felvesszük, hogy ezek a különálló, metamerikusan (egymás mögött) elrendezett csontlemezek a törzsfajlás folyamán koncentráció és redukció, továbbá összeolvadás révén mindjobban kezdtek a ma uralkodó viszonyokhoz közeledni s ha hozzátesszük, hogy ezen átrendeződési folyamat alatt a nyak és fark szabad lett s a koponya felvette eredeti doboz-szerű formáját, úgy nagyjában előttünk áll meglehetősen plauzibilisen a folyamat, amelynek végső állomása a ma oly jól ismert teknős-szervezet. Ugyancsak Gadow szerint a teknősök kétségkívül szárazföldi vagy legalább is félig vízben élő hullók származékai s a tengeri, lapátszerű végtaggal bíró teknősök ezekből keletkeztek.

Így vagy úgy keletkeztek is azonban a teknősök, jelenlegi végső, kialakult mivoltukban kell velük foglalkozni.

A jelenleg élő teknősöket (Chelonia) két rendre osztják fel. Az első az Atheca-k rendje. Ebben a rendben a gerincoszlop és a bordák nincsenek összeolvadva a háti páncéllal, amely páncél számtalan apró, sokszögletű csontlemezekből van mozaikszerűen összetéve s egyszerűen bőrrel van borítva, minden szarulemez nélkül. A végtagok lapátszerű úszó végtagokká alakultak át. Nyakuk nem húzható vissza a páncél alá. Kizárólag tengeri állatok. Ebbe a rendbe csupán a Sphargidae család tartozik egyetlen fajjal, a Sphargis, vagy Dermatochelys coriacea-val. Ez a legnagyobb élő teknős, amely a tórtíró körök közötti tengerekben él. Súlya Agassir szerint

megüti az egy tonnát, vagyis 1000 kilogrammot.

A második rend a Thecophora-k rendje, amelynek a csigolyák és bordák összeolvadtak a hátpáncéllal, amely hátpáncél egy gerincmenti (neuralis), egy bordamenti (costalis) és egy sor ún. szegélyző (marginalis) csontlemezből van összetéve. Ebbe a rendbe három alrend tartozik.

Az első alrendnél (Cryptodira) a hátpáncélt szarulemezek borítják; a nyak, ha visszahúzható S-alakban hajlik össze, a medencecsont nincs összeforrv a csontpáncéllal.

A második alrendnél (Pleurodira) a nyak egyszerűen oldalt hajlítva rejthető el a hát- és haspáncél közé. A medencecsontjuk összeolvadt a hát- és haspáncéllal.

Levéllulás.

(A TERMÉSZET eredeti tárcája).

Írta: Andaházy Pál.

Ősz van a legszebb, legbájosabb ős, amelyet képzelni lehet. A teljes pompájában felkelő nap arany sugarakat sző a völgyek fehér ködébe s megaranyozza a színpompában álló erdő hervadó leveleit, mintegy elégtételképen azért, hogy el kell hervadniok. Búcsúünnepélyt tart a természet, mert meghalni készül. Ott fenn valahol messze, messze a csillagokban már ezer, meg ezer angyal szövi a fehér szemfedőt, melybe ezüst fonállal szövik bele a múltak emlékét s a bimbófakaszító tavasz reményét. Ha elkészül a fehér lepel, egy csendes éjszakán lassan leszáll az őszi tájra és meghal a világ.

Kis vadásztársaságunk lassan halad az erdélyi havasok egy szűk völgyében felfelé a zúgó hegyipatak mentén, mely locsogva, csobogva fehér tajtékot űzve rohan drágakölként csillogó medrében a Szamos felé. Az örökzöld fenyőóriások mintegy minket üdvözölve hajlongnak felénk az őszi szellő fuvalmától s az ős bükkfák, melyek hervadt lombjaikkal megtarkítják a fenyőerdőt, sűrűn hullatják aszott leveleiket akár csak az elmúlt nyáremlékét siratnák.

Mindössze heten vagyunk. Elöl a helybeli szolgabíró, aki tapasztalt vadász s már vagy huszonöt éve járja az erdélyi

hegyek rengetegeit. Lábain és karján ott hordja egy majdnem végzetessé vált medvekaland nyomait hatalmas forradások alakjában. Utánna én, gondolatban messze, messze kalandozva ott az én hazámban a Magas Tátra vadregényes völgyeiben. Mögöttem egy főhadnagy kollégám, aki jelenleg a kincstári magánbánya műszaki vezetője, minduntalan csetlik, botlik és szidja a kincstárt, hogy ily rossz karban tartja az utakat.

Ja hiába, a vadászat nem az ő mestersége s csak azért tart velünk, nehogy azt mondják, hogy hosszú ideig ott lakott medve módjára az erdélyi hegyek között és még vadászaton sem volt. Utánunk a három oláh erdőőr, kik kopókat vezetve lassan jönnek utánunk. Kettő vén, kitanult jáger, a harmadik most kezdi a vadászfegyvert forgatni és ezért figyelemmel hallgatja két öreg társát, kik oláhuul beszélve, nagyokat köpve pipájuk mellől, vitakoznak az állások fontossága fölött. A legvégén cammog jó öreg harcsabajuszú tisztiszolgám, de csak úgy puska nélkül, műkedvelésből, vagyis inkább muszájból, mert bizony inkább ülne otthon a kályha mellett, a békekötés miképeni lehetőségére gondolva, de ha másképen nem megy, hát kutyáimat vezeti és veszekszik a kis tacskóval, mely mindig a hátán levő üres hátizsákra pislogat, valószínűleg azzal a titkos gondolattal, hogy: „Istenem mily jó volna abba belebújni, mert ott nem fúj az őszi szél”, no meg aztán a körmeit sem koptatná ezen a cudar úton.

Az út most elágazik. Két völgy van előttünk és két patak torkollik egymásba. Egyik a „Vörös patak”, melynek kristálytisza

A harmadik alrend (Trionychoida) csontpáncélja nagyon lapos, tojásalakú vagy majdnem kerek s szarulemezek helyett lágy bőrrel borított.

Ily módon röviden ismertette a teknősök rendszertani felosztását, még csupán azt óhajtom megjegyezni, hogy a legjobban ismert teknős alakok a főntebb jellemzett Cryptodira alrendnek a Testudinidae nevű családjába tartoznak.

Eltételezve egyéb nehezen hozzáférhető bonctani bélyegektől, itt csupán a jellemzőbb és fontosabb ismertető jegyeket óhajtom említeni.

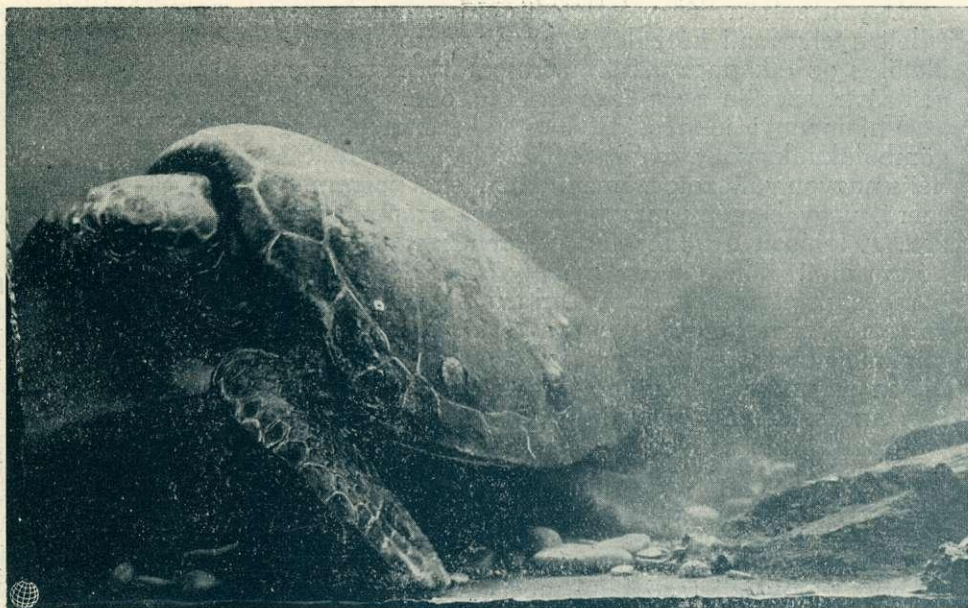
Igy pl. a teknősöknél a szem egyike a legfejlettebb érzékszervnek. Meglehetősen kicsiny, szembogara kerek s az iris színe a szárazföldi teknősöknél sötét, még a vízieknél világos. A szemet kívülről két szemhéj s az ú. n. pislogóhátya védi. Némely vízi teknősnél az alsó szemhéj áttetsző.

A hallás szerve elég gyöngye, ennek dacára a teknősöket bizonyos zajjal meglehet ijeszteni. Hallásukat bizonyítja az a körülmény is, hogy bizonyos fajok párzás alkalmával hangot is adnak.

A *Chelona imbricata* nevű fajnál, amely a tengerben él, a dobüreg megvastagodott bőrrel van kitöltve, amely anatómiai tény a vízi életmódhoz való alkalmazkodás javára írhatunk fel.

A hallással ellentétben annál jobban fejlett a szaglás érzéke. Valamennyi teknős gondosan megszaglálja a táplálékát, mielőtt hozzányúl, akár a víz alatt, akár a szárazföldön.

A teknősök rendkívül érzékenyek az érintés iránt. Ha csak ujjunk hegyével megérintjük egy teknős

Óriás teknős az Adriából (Kép az állatkerti aquriumból).

hátát, azonnal tudomást szerez róla, ha pl. a végtagok bőrét csiklandozzuk, egyenesen nevetséges kapálódzást visz véghez. Tekintettel arra, hogy a teknősök lágy részei mondhatnám egy csontdobozba vannak bezárva, amely doboz minden belső szervnek, így tehát a tüdőnek a kitágulását is látszólag megakadályozza, felvethetjük a kérdést, hogy miképen lélegzenek a teknősök? Előre kell bocsátanom, hogy a teknősök tüdeje nagyon komplikált, jól fejlett, szivacsos szerv.

A tüdők szorosan a hátpáncél belső oldalához illeszkednek egész háti felületükkel. Mivel, amint már említettem is, a csontpáncél nem engedi a tüdőt kiterjedni, a szükséges légüres tért a nyak és a végtagok mozgása idézi elő olyanformán, hogy az említett részek dugattyúk módjára ki- és befelé mozognak.

vízében a vörös pettyes pisztrángok ezrei tanyáznak, s víg ficánkolással üzik egymást a fehér habok között. Csendes estéken itt oltja szomját a karcsú őz s az állatvilág basája a szarvasbika. A másik a „Fekete patak”. Ez a halál vize, melyben nincs élet, melyből nem iszik a vad, mert messziről az alvilágból jön, a pirit között fakad. Barna színét a kénből kapja, mely megöl mindent, ami a hullámok közé kerül. Itt rövid tanácskozás után kétfelé válunk. A Fekete patakon megyünk mi hárman vadászok és az egyik erdőőr, mert ezt a völgyet fogjuk elállni. A Vörös patakon pedig a többiek a kopókkal, mert innen engedik szét a kutyákat. Cikornyásan vezet a hegyi út, melyet itt-ott megszakít a „Fekete patak” szeszélyes folyása; hol körül-köre tigris módjára célzott ugrással átszökkelünk s ha eltévesztjük az ugrást, ami többször megtörténik, vízhatlan kincstári cipőink tele lesznek vízzel s aztán gőszivattyúként sercegve kell tovább sétálni a szárazon. Jobbra, balra az ég felé iparkodó magas hegyek, melyek oldalát sűrű fenyves borítja. Itt-ott egy-egy hatalmas fenyő, mely hosszú évtizedeken át dacolt a szélviharral, keresztbe fekszik az úton.

Bevégezte életét, mert jött egy nálánál erősebb orkán, ennek többé nem volt képes ellentállni. Örökzöld levelei elsárgulva, úgy hullanak, akár a „Nebántvirág” szirmai. Gyökerei mint egy polip karjai állnak szertesztét. Némelyik mintha visszavágya régi helyére, mered a föld felé. Egyik-másik még régi fészkeben ül, de már hiába, nem képes táplálni a vén fenyőt. Ez a szél-

döntvényekkel teli útrész a legnehezebb, mert az embernek valóságos cirkuszmutatványokat kell véghez vinni, míg át tud egyiken, másikon vergődni. Itt elhagyjuk a Fekete patak folyását s egy mellékvölgyön megyünk tovább, ahol néhány forrásszülte kis csermely csörög végig s ott, hol ez a Fekete patakkal egyesül, van az első állás. Itt maradt a szolgabíró úr. Néhány száz lépéssel feljebb, hol hatalmas, kötörmelékkal teli vízmosás vonul a hegytetőről a völgyig, az öreg erdőőr balszemével ravaszul felém pislant, — mely kacsintással azt akarta mondani, hogy: „maradjon az úr itt, ez jó hely, ez a legjobb állás!” Én megértettem, mint nagyon sokat, amit mások meg nem értenek és főhadnagy kollégámnak vadászüdvöt kívánva a csermely partján egy kőtömb mögött foglaltam állást. Az erdőőr elől, utánna kollégám, tovább mentek a köves úton felfelé. A vén jáger vissza-vissza néz, hogy vajjon jön-e Diannának új hódolója vagy talán lemondva a hegymászás gyönyöreiről fekszik a csörögő avar között? — De nem! — nehezen bár, de mégis megy, nagyokat fújva, nyögve minden csúszásnál, melynél reccsenve, úgyszólván szikrát hány hegymászó bakancsa s csendülve üdvözli egymást fegyverének csöve a kövekkel, átkokat mormog a bajusza alatt. Így mennek tovább, tovább az állás felé. Sokáig elnézem őket, míg végre egészen eltűnnek a fenyves között.

A csermely gondtalanul csörögve, csevegve szalad a kövek között s hol eltűnve, hol ismét előbujva, bujdosít játszanak a piciny habok. Egy elhervadt harangvirág vízfőle konyult fejfelé

Ugyancsak a lélegzést segíti elő a hatalmasan fejlett nyelvcsonti készülék is, amely a torok bőrének, illetőleg az álkapocs alatti izommal ritmikus mozgásával szorítja be a levegőt a tüdőbe.

Valamennyi teknős tojásokat rak, amelyek vagy gömbalakúak, vagy oválisak. Színük fehér. A tojás héjja nagyon változatos, amennyiben lehet pergament-szerű, vagy kemény mésztartalmú és szépen fényezett. A tojások a földre lerakva rendszerint néhány hónap alatt kikelnek, de némely északi fajnak, így a mocsári teknősnak (*Emys orbicularis* L.) a tojása csak a lerakást követő tavaszon kel ki. Rejtély maradt mindmáig, hogy miképpen bírja ki a mocsári teknős tojása alig néhány centiméter mélyre beásva a talajban az északnémetországi és oroszországi telet.

Annak dacára, hogy a teknősök alosztálya a kihalás útján van, mégis mai napság mintegy 200 ismert élő fajuk ismeretes.

Hogy Állatkertünk is súlyt helyezett arra, hogy a kert látogatói ezeknek az érdekes állatoknak legalább néhány jellemző fajtát megismerjék, bizonyítja a mellékelt gyönyörű fénykép amely a terráriumban gondozott *Testudo radiata*kat és *Testudo pardalis*-okat mutatja be a terrárium előtti vízmedence partján.

A teknősökről imént vázolt, mondhatnám rap-szodikus leírás inkább arra szolgál, hogy felhívja a nagyközönség figyelmét ezekre a rendkívül érdekes állatokra s remélem, hogy nyugalmasabb időben még lesz alkalmam a bővebb ismertetésükre is.

A szirti galambtól a házi galamb kulturalakjáig.

(Folytatás.)

Írta: Lovassy Sándor dr.

2. A **dobos galamb** a közönséges házi galambhoz közelálló termelű, lágy és lazatollazatú, nehézkes repülésű s távoli dobpergéshez hasonló hangon turbékoló galambfajta. Dobolása minél

búsul, búsul, az őszi napsugár mindhiába, nem képes felvidítani. Hisz a lelke már valahol messze, messze a virágok menyorszá-gában van, hol parányi angyalkezek ápolják, öntözik, nem úgy, mint itt a földön az emberek, kik nem törődnek vele, ráta-posnak. Néha-néha eléri egy hab búsuló fejét és akkor elkezd bólingatni, mintha mondaná: „Nem baj — így is jó — hisz úgysis elhervadtam.”

Istenem! ha az ember értené a virágok nyelvét, mennyi szép mesét és mennyi nemes dolgot tanulhatna tőlük. Hisz a virágok azok, melyek legközelebb állnak Istenhez. Ne keressük az Istent ott, a romlott emberiség között, mely csupa önzés, bűn és gyűlölet; de itt a szabad természetben messze, messze a civilizációtól az erdőben a virágok között. Hisz ami emberi, az mind rossz, mert nem természetes. Majmolás, képmutatás. A művelődéssel járó egyéni érdek minden nemeset, szepet kiűzött az emberi szívekből. A természet az nem művelődik, az olyan mint volt évezredek előtt. A kis harangvirág is olyan, mint a milyenek az Úr akarta, hogy legyen. Tavasszal nyílik, ősszel elhervad és ezzel vége rövid pályájának. Nem változik, nem vétkezik, tehát kedves Isten előtt.

Nem messze tőlem egy császármadár cirkel, nótázik s a nóta végét megcifrázva csalogatja párját. Nemsokára válasz jön a dalra, — majd mind a kettő elhallgat — csend lesz néhány másodpercre. — Majd hirtelen egy berrenés s a kakas ott ül alig néhány lépésre tőlem egy vöröslevelű nyírfa ágán az ággal

gyakoribb, kitartóbb és jobbhangú, annál keresettebb az egyén. A háztól és udvartól alig távozó díszgalamb. Tájfajtai kevéssel nagyobbak a parlaginál, de alacsonyabb tartásúak.

A **bukharai dobos galamb** tollazatának lazasága folytán a legnagyobbnak látszó dobos galamb. Jól fejlett fésűje kissé a nyakra is lehúzódik; csőre tövén ernyőszőrű nagy kerekhomlok-bokréta, mely a csőrét és szeméit is eltakarja; talptollazata szinte kéznagyságu. Színe fehér, fekete vagy fehér alapon feketével tarkált.

Az orosz **dobos galamb** fején fésűs konty; homlokbokrétája előreirányult tollakból áll s csak elől kerekített; a csőrnek csak a töve felét takarja. Lábai talpasak. Egyszínű fekete, vagy vörös, ritkán tarka, vagy más színű.

A **fésűs német dobos galamb** az orosz dobos galamb javításának eredménye, melyet a színek nagyobb száma, teltsége, tarkázatának többfélesége és szabályossága, végül hosszabb és oldalt kifelé irányult talptollai különböztetnek meg a régi orosz tájfajtatól. Van egyszínű fekete, fehér, vörös, sárga és kék; továbbá a szárnyán fehér vagy fekete kettős szalagos, a szárnyán és a farkon vörös; a vörösek és sárgák közt fehér paizsos, végül a barát-galamb színruhájához hasonlóan, bármelyik alapszínen fehér fej, fark, talp és nagy evezők.

Az **altenburgi (ó-német) dobos galamb** a régi orosz dobos és a közönséges házi galamb keresztezéséből származó, egészen símafejű vagy csak homlokbokrétás, talpas, jól doboló tájfajta. Egyszínű fekete vagy fehér; van továbbá kék és ezüstsziürke, utóbbi két színen világos, vagy sötét kettős harántszalag vagy a szárny paizsrészén sötét pettyezés; van végül sárgaejű fehér is, de ennek a feje is fehér.

A **símafejű** (csak homlokbokrétás) **német dobos galamb** nem egyéb, mint javított altenburgi, melyen a homlokbokrétát állandósították s a talpát oldalt kifelé irányult hosszútollassá fejlesztették. Színe telt; az altenburgi színein kívül van egyszínű vörös és sárga is, továbbá fehérfejű, amely esetben a nagy evezők s a talp is fehérek.

3. A **parókás galamb** főismertető jegye a hosszú, elálló tollakból alakult „paróka”, amely lényegében a fésűs konty túlterjeszkedése a nyak oldalain át a mellre, ahol a két ág egybeolvad. Valamivel kisebb fajta, mint a parlagi. Hosszú szárnyát szélesen s meglehetősen alul hordja. Nehézkes repülése miatt a házat, udvart alig hagyja el: Tájfajtai:

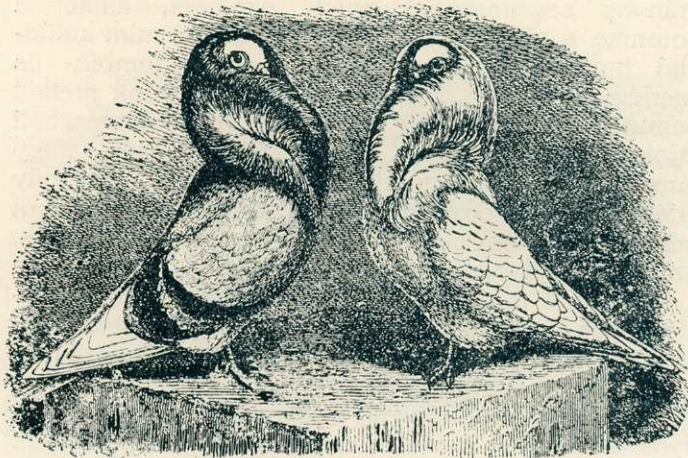
A **jelzett parókás galamb** a fajta legtökeletesebbje; parókai-tollai oly hosszúak, hogy a fejét majdnem eltakarják s a nyak két oldaláról majdnem összeérnek. Fejének szeme feletti része, farka, farkfedő tollai és 6—7 nagy evezője fehér, a test többi része egyszínű fekete, vörös, sárga vagy ritkábban kék.

együtt ide-oda himbálódzva. Biztos lövés lett volna, de nem akarva az erdő csendjét megzavarni, — megkegyelmeztem neki. Egy ideig ül, — figyel, — majd engem észrevéve ismét hangos berrenéssel eltűnik az erdő lombjai között.

Parányi cinkecsapat jön s ellepi a szomszédos fenyőket s ágaikon ide-oda szökelve, kúszva, forogva, himbálódzva keresnek táplálékot. Néhány perc múlva újból szárnyra kelve tovább szállnak. Már egy jó félórája várok figyelve a természet csodás játékeit, midőn hirtelen úgy rémlik, mintha távolban kopócsaholást hallanék.

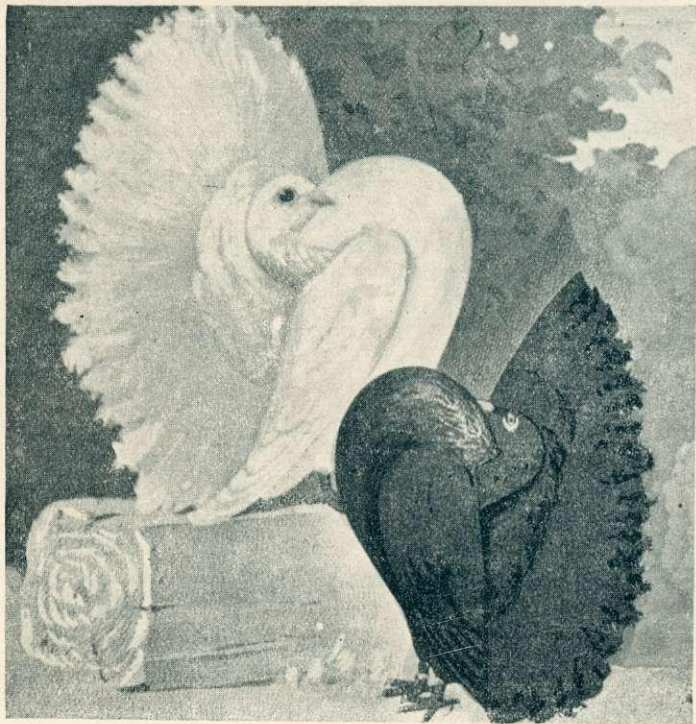
Figyelek, hallgatózom, nem-e csak képzelődés és nem-e a csermely csörgésében vannak e hangok?! De nem! Tény! — Valóban hajtanak a kutyák. Nyomra jött a falka. Már egyenként mind ki lehet venni a vadászat zenészeinek hangját, amint akorodozva, trillázva rohannak az üldözött vad nyomán. Mind közelebb, közelebb jönnek. Mind jobban, jobban hallik a csaholás. Már felért a falka a gerince s a szomszédos hegy tízszerezen visszhangozza a csodás zenét. Szívem hevesebben kezd dobogni. Érzem, tudom, hogy a vad az én állásomnak tart. Minden erőmmel figyelek. Megcsörren az avar s a következő percben nyísebesen szökelve jön a baköz. Mintha acélrugók lennének lábai, oly könnyedén veti át magát az előttem levő szélöntvényen. Fegyverem eldördül. Odaér a falka és elhallgat. Ismét csend borul az őszi tájra s egy hervadt bükkfalevél szemfödőként hull a baköz üvegesedő szeméire.

Az *egyszínű parókás galamb* parókatollai általában rövidebbek; csak a fehéreké közelíti meg, sőt néha felül is múlja a jelzetekét. Tollazata egyszínű fekete, vörös, sárga vagy fehér; utóbbi néha egész testén pettyes.

Parókás galamb.

4. A *pávagalamb* főjellemé a széles ívben domborúan vagy legyezőszerűen szétterült fark, melyet 16—40, de szabályszerint 24—36, aránylag széles, a végén foszlottas toll alkot. Az összenyomott, úgynevezett tyúkfark, hibás alakulás. Nyaka hosszú, hattyúszerűen görbe, rezgős; rendszerint sima, de sokszor hegyeskontyú, sőt néha fésűskontyos tejét annyira hátratulva tartja, hogy majdnem a farkát éri. Szárnya végét a farkán alul hordja, de nem érinti a földet. Színre egyszínű fehér, kék, fekete, vörös vagy sárga. A fajta jellegeit legjobban a fehér tünteti fel, közeláll

Pávagalamb.

ehez a kék és fekete; a vörös, de különösen a sárga e tekintetben gyengébb. Van mind a négy fősímben fehér farkú s viszont fehér, színes farkkal; van paizsos, továbbá a kék és feketék között kettős fehér szárnyzalagos, sötétkék, a szárnypaizson fekete foltokkal, végül izabellaszínű és ezüstszürke.

A *skót pávagamb* a fajta körében a legkisebbtestű; fejét a kiválóan rezgős nyakával annyira hátra veti, hogy széles melle sokszor magasabban áll a fejénél. Farka domború; ennek minden tolla erősen foszlottas végű. Mindig simafejű. Színe csakis fehér.

Az *angol pávagamb* a legnagyobb testű pávagamb. Fejét kevésbé veti hátra s mindenkor magasabban fekszik a mellénél. Farka legyezőszerű, szélesen szétterült. Feje sima. Színe leginkább tiszta fehér, vagy paizsos.

A *német pávagamb* közepes nagyságú, Farka domború. Simafejű vagy kontyos. Minden színben található.

A *magyar pávagamb* közepes testnagyságú és csak fehér színű. Egyébként meglehetősen hasonlít a skót pávagambhoz, csak hogy a lábait rövid tollak fedik, ami csupán a magyar pávagamb sajátja. Feje sima vagy kontyos. (Folyt. köv.)

A magyar teve

a teve történetének keretében.

(Folytatás.)

Írta: Szalay Béla dr. — Nagyszében 1916.

Palaenotológia.

A laikusnak furcsa hallani, hogy a teve, ez a keleti állatok legkeletebbije voltaképp — nyugati, azaz északamerikai származású (Langkavel 247; stb.) Ott pihen valamennyi őse, rokona, melyek követhetők az eoecen korig. Ezek közül 34 fajt sorol fel Otto Roger Amerikában (1896. 218), csak 3-at Ázsiában, egyet Afrikában és egyet Európában, mely utóbbihoz mi itt még egyet fogunk csatolni. A tevék őseinek egyrésze Dél-Amerika felé vette útját, ezekből lettek a lámák; a másik Ázsiának tartott s ezek utódai a mi tevéink. Utóbb a negyedkorban, Ázsia sem volt már elég tágas nekik és elkalandoztak Északafrika legtávolibb részeig, egyúttal azonban Európába is kirándultak, hol Délországban, a Balkánon, Romániában és Boszniában félreismerhetetlenül visszahagyták névjegyüket kövült csontjaik alakjában. Egyáltalán nem lehetetlen, hogy hazánk déli részében is otthon voltak egy darabig — erről lásd később. — További előrenyomulásuknak az Alpok vetettek gátat.

Az ó-világban a legrégebb teve-leleteket (*Camelus Sivalensis* Falc. és *Cam. antiquus* Lyd.) Indiában az annyira híres Sivalic dombok mélyén találtak pliocen korú rétegekben (a Himalaya déli előhegyeiben). A *Camelus sibiricus* Boj. már negyedkori állat.

Algirban mind több negyedkori lelőhelye lesz ismeretes (*Camelus drom. fossilis* Thomas), ilyen pl. Palikao (Algir, dep. Oran — E. Cartailhac 1888, 221 = AA 1891, 120) meg Oued-Seguen (dep. Constantine — Ph. Thomas 1887, 139, AA 1891, 89 és 1886, 139 = AA. 1889, 142 — alsó álkapocs-lelet).

A *Camelus Thomasii*, melynek két púpja volt, élt Algirban a régebb és újabb kőkorszakban (M. Boule 1899, 362 = AA 1902, 174). Pomel „dromedárnak“ nevezi (p. 213, AA 1895, 124), hasonlóképp Doumergue et Poirier 1894 (AA. 1897, 147), kik szerint a történelem előtti korban is élt még itt, de aztán kiveszett és csak jóval később hozták be a mórok ismét.

Libyában és az arab pusztaságban is találták ásatag csontjait (Moock 1880, 146) történelem előtti időből. Európában legelőször Délországban a Volga mentén fedezték fel kövületeit (*Camelus Knoblochii* Brandt) Asztrakhan kormányzóságban Lutschka mellett (Sarepta vidékén, hol a Volga éles kanyarulatot végez) őriásszarvas és ősbölgény maradványok közt a lősz alatti homokrétgeben. (Fr. Frech 1904, 26; Langkavel 247). Ez az állat nagyobb volt a mai kétpúpúnál (Nehring 1901.).

Nagyon közelről érdekel bennünket a boszniai cölöpépítményekben talált *Camelus dromedarius* Ripacnál (Bihac mellett), Woldrich 1895, (AA. 1898. 203), továbbá 1898, 425; AA. 1900, 160.

Fontos továbbá a romániai Olt mellett Slatinánál talált negyedkori teve, mely kisebb volt a mainál s általában minden eddigi ismert tevétől különböző alkatú volt. Neve *Camelus alutensis* Stefanescu (Stefanescu 1895, 91; AA. 1898, 207; Nehring 1901; AA. 1904, 13; Duerst—Wilckens 1905; 164).

(Vége az első résznek.)

(A szerző nagy irodalmi értékű művének második részét lapunk jövő évi számaiban közöljük. A szerkesztő.)

A székesfővárosi állatkert lombfái és lombos cserjéi.

Írta: Zoltán Vilmos.

Észak tájainak a fenyők, a tropikus délszak erdeinek a pálmák, a mi vidékeinknek a lombfák és lombos cserjék adják meg a jellemző tájképi jelleget. A park, amely az erdővel és ligettel ellentétben nem a természet műve, hanem művészi munka, rendszerint otthont ad mind a három kategóriának s a különböző éghajlatok fás növényeinek keverésével és művészi csoportosításával gyönyörködteti a szemet, olyan tájképrészleteket nyújtván, aminőket egyébként csak messze vidékeken láthatnánk.

A modern park egyik követelménye, hogy fa- és cserjeállománya minél kevertebb legyen s a fajok, a lomb és külalak sokféleségével mennél tarkább és változatosabb képet nyújtson a szemnek. Ép ezért a mű- és tájkertészet a parkok létesítésénél nemcsak hazai fajainkat veszi számításba, hanem felhasználja a külföld, sőt idegen világrészek meghonosítható fái és cserjéit is. A fűvészkert jellegű parkoknál ez a körülmény meg épen teljesen előtérbe lép s az ilyeneknek céljuk és feladatuk, hogy lehetőleg az egész világ fa- és cserjevegetációját mutassák be.

A budapesti állat- és növénykert parkjáról ismeretes, hogy egy igen szerencsés alapgondolat sikerült megvalósítására, az állatok lelőhelyéhez hasonul s olyan természetes környezetben mutatja be az állatfajokat, aminőben azok hazájukban élnek. Ennek természetes folyamánya, hogy az állatkert parkja igen gazdag exotikus és más világrészbéli növényfajokban s így amellet, hogy a zoológiai résznek szép és tanulságos keretet nyújt, egyúttal valóságos botanikai kertté fejlődött, melynek gazdagítása, kibővítése s a mai tudomány színvonalára való emelése egyre folyik.

Pedig a feladat, amely előtt dr. Lendl Adolf igazgató és néhai *Ilsemann* Károly városi főkertész, az említett gondolat megvalósítói s az állatkert tervezői álltak, nem volt könnyű. Felette nehézé tette ugyanis a rendelkezésre álló hely szűkreszabott volta és az a körülmény, hogy az új állatkert részben a régi helyén, részben a városligetből kihalított, fákkal és bokrokkal beültetett területen létesült. Az első nehézséget a terület pompás kihasználásával, a másodikat azzal tüntették el, hogy a régi faállományból meghagyták az értékes fajokat, köztük terebélyes, szép százados fákat s azokat beleillesztették az új ültetés útján gazdagított új állományba. Ilykép aztán egy minden tekintetben értékes és tanulságos lombfa- és lombos cserjegyűjteményt kaptak, mely relativ gazdagságával bemutatja az egész föld lombvegetációját s változatosságával méltán odasorakozik az állatkerti *fűvészkert* — joggal nevezhetjük ennek — többi nevezetes gyűjteményeihez: a koniferákhoz, a szukkulentákhoz és a pálmákhoz.

A székesfőváros, mely az állatkert létesítésével különben is elsőrangú látványosságot adott a közönségnek, nem kimélt költséget, hogy a botanikai rész szakszerű kifejlesztésével egyúttal elsőrangú tudományos segédeszközt adjon azoknak, akiket a botanika a zoológiával kapcsolatban, de mint különálló tudományág is érdekel. A park lombfa- és cserjegyűjteménye a hazai és európai fajok mellett bemutatja a ritkább és értékesebb más világrészbéli fajokat is, még pedig általában igen szép, nagy fáradsággal gondozott példányokban. Hogy ezzel mely értékes segédeszközt nyújtott gyakorlati szempontból minden érdeklődőnek, elsősorban a tanulóifjúságnak, az alig szorul bővebb magyarázatra.

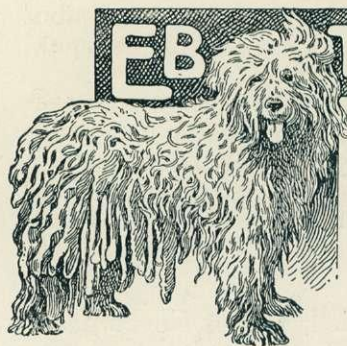
Meg kell még jegyeznünk, hogy az állatkert vezetőségének gondja arra is kiterjedt, hogy a nem szakértő természetbarát is könnyen tájékozódhassék, s e célból a növényeket művészi zománcablakkal látta el, melyek feltüntetik az illető növény tudományos és magyar nevét, a családot, melyhez tartozik s végül lelőhelyét.

A hozzáértők és szakemberek részére alább adjuk az állatkert parkjában található *bel- és külföldi fa- és cserjefajok* tudományos szisztematikáját, még pedig ezúttal kísérletkép *betürendben*.

<i>Acer campestre</i>	<i>Fraxinus excelsior</i>
" <i>dasycarpum</i>	" <i>pubescens</i>
" <i>negundo</i>	<i>Gleditschia chinensis</i>
" <i>platanoides</i>	" <i>triacanthos</i>
" <i>pseudoplatanus</i>	<i>Gymnocladus dioica</i>
<i>Aesculus hippocastanum</i>	<i>Hippophaë rhamnoides</i>
" <i>Pavia</i>	<i>Juglans nigra</i>
<i>Ailanthus glandulosa</i>	" <i>regia</i>
<i>Alnus glutinosa</i>	<i>Laurus nobilis</i>
" <i>incana</i>	<i>Liriodendron tulipifera</i>
<i>Amelanchier canadensis</i>	<i>Lonicera tatarica</i>
<i>Amorpha fruticosa</i>	<i>Magnolia Soulangeana</i>
<i>Berberis ilicifolia</i>	<i>Mahonia aquifolium</i>
" <i>Thunbergi</i>	<i>Morus alba</i>
<i>Betula alba</i>	<i>Paulownia tomentosa</i>
" <i>papyracea</i>	<i>Phellodendron amurense</i>
" <i>verrucosa</i>	<i>Philadelphus coronarius</i>
<i>Bignonia catalpa</i>	<i>Pirus floribunda</i>
<i>Buddleia japonica</i>	<i>Platanus orientalis</i>
<i>Buxus sempervirens</i>	<i>Populus alba</i>
<i>Caragana arborescens</i>	" <i>balsamifera</i>
<i>Carpinus betulus</i>	" <i>pyramidalis</i>
<i>Carya alba</i>	" <i>tremula</i>
<i>Castanea sativa</i>	<i>Prunus cerasifera</i>
<i>Catalpa speciosa</i>	" <i>chamaecerasus</i>
" <i>Bungei</i>	" <i>padus</i>
" <i>Kaempferi</i>	" <i>spinosa</i>
<i>Celtis occidentalis</i>	<i>Ptelea trifoliata</i>
<i>Citrus trifoliata</i>	<i>Punica Granatum</i>
<i>Colutea arborescens</i>	<i>Pterocarya trifolia</i>
<i>Cornus alba</i>	<i>Quercus palustris</i>
" <i>sanguinea</i>	" <i>robur</i>
" <i>tatarica</i>	<i>Rhododendron chamaecistus</i>
<i>Corylus avellana</i>	<i>Ribes sanguineum</i>
" <i>colurna</i>	<i>Robinia hispida</i>
<i>Cotoneaster horizontalis</i>	" <i>pseudoacacia</i>
" <i>integerrima</i>	" <i>viscosa</i>
" <i>microphylla</i>	<i>Rosa arcansana</i>
" <i>vulgaris</i>	" <i>canina</i>
<i>Diervilla florida</i>	" <i>multiflora</i>
<i>Diospyros ebenum</i>	" <i>caucasica</i>
<i>Eleagnus angustifolia</i>	" <i>pimpinellifolia</i>
" <i>multiflora</i>	" <i>rugosa</i>
<i>Evonymus europeus</i>	" <i>setigera</i>
" <i>japonica</i>	" <i>tomentosa</i>
<i>Fagus silvatica</i>	" <i>turbinata</i>
<i>Ficus carica</i>	<i>Salix alba</i>
<i>Forsythia Fortunei</i>	" <i>babylonica</i>
" <i>viridissima</i>	" <i>purpurea</i>
<i>Fraxinus americana</i>	<i>Sambucus nigra</i>

Sambucus racemosa	Tilia euchlora
Sophora japonica	„ platyphyllos
Symphoricarpos racemosus	Ulmus campestris
Syringa persica	„ glabra
„ vulgaris	„ montana
Tamarix gallica	„ scabra
„ tetrandra	Viburnum lantana
Tilia americana	„ opulus

Ez a névsor a dolog természeténél fogva egyre bővül, mert a gyűjtemény kiegészítése új lombfa- és cserjefajok ültetésével szakadatlanul folyik.

EB TENYÉSZTÉS

A Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesületének hivatalos közlése.

Az Egyesületet érintő levelek és egyéb kérdések Ilosvai Lajos Károly ügyvezető titkárhoz, Budapest 112 (postafiók 24) küldendők.

Az Egyesület évi tagsági díja 15 korona, amelynek fejében az egyesület hivatalos lapja díjtalanul jár.

Minden hétfőn este barátságos összejövetelt a „Saskör“ télikertjében (IV. ker., Irányi-utca 17.) rendez, amelyen vendégeket szívesen látnak.

EBTENYÉSZTÉSI HÍREK.

Vizslaverseny. A Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesülete szeptember 23-án vizslaversenyt rendez. A f. hó 10-én tartott választmányi ülés elhatározta, hogy a nevezési zárlat idejét szeptember hó 17-ig meghosszabbítja. Nevezési ív nem szükséges. Aki ebét a versenyre nevezni akarja, az egyszerű levélben jelentse be az egyesület titkárnál (Ilosvai Lajos Károly, Budapest 112, postafiók 24), hogy részt akar venni vizslájával a versenyen. A birói tisztséget Graf Frigyes, Hölle Márton és Bochutinszky Károly ismert vizslaszakértők vállalták. Felkérjük ezúton is egyesületünk tagjait, hogy minél számosabban nevezzenek be vizslájukat a vizslaversenyre. Bővebb felvilágosítással szolgál az egyesület titkára.

Új tagok. A Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesületének választmányára f. hó 10-én tartott választmányi ülésén Gyárfás Dezső színművészt és Grósz Alfréd műépítészt rendes taggá megválasztotta.

Foxterrier- és tacskókiállítás. Az Országos Magyar Foxterrier- és Tacskó Tenyésztő Egyesület a honvéd tiszti özvegyek és árvák alapja javára Budapesten a városligeti iparcsarnokban 1917. szeptember hó 8-án és 9-én foxterrier- és tacskókiállítást és műkotorékversenyt rendezett. A kiállítás rendezésében az O. M. Foxterrier és Tacskó T. Egyesületet a „Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesülete“, a „Magyar királyi Honvédelmi Miniszterium Hadsegélyző Hivatala“, az „Országos Magyar Vadászati Védegylet“, a „Magyar Jogász Sport Egylet“, az „Országos Magyar Kotorékebtényésztők Egyesülete“, a „Délvidéki Foxterrier Klub“, az „Oesterr.-Ung. Foxterrier Klub“ és a „Klub der Öster. Dachs-

hunde Züchter“ támogatták. A kiállítás megnyitására előkelő közönség gyűlt össze, amelynek élén Ilosvai Lajos Károly, a kiállítás ügyvezető igazgatója és főrendezője szép szavakkal üdvözölte Kirchner altábornagyot; aki hosszabb beszéddel nyitotta meg a kiállítást. A kiállítás termeiben csinos tiszta boxokban sorakoztak egymás mellett a hazai és részben wieni foxterrier, és tacskótenyésztetek példányai. A dróthálóval bekerített két birói körben Fényes Dezső dr. a foxterriereket, Metka János (Wien) pedig a tacskókat bírálta, ugyanő a műkotorék versenyen is bírálkodott. A bírálat eredményéről a mostani számunkban még be nem számolhatunk, hanem a következőben újjvári Cseh Ödön ügy a hazai, mint a külföldi ebtenyésztők előtt ismeretes foxterrier-tenyésztők nagy gárdája csoportosul, fogja részletesen ismertetni szakavatott tollával a bírálatok eredményeit.

A kiállítás a maga szűk kereteiben igen csinos volt, rendezése példás, érdemdús titkárunk, Ilosvai Lajos Károly ismert ügybuzgóságának méltó eredménye volt. Főleg neki köszönhető, hogy a kiállítást a háborús állapotok között siker koronázta. A kiállítás vezetőségének élén az Országos Magyar Foxterrier és Tacskó Tenyésztő Egyesület részéről az egyesület titkára, Görgy Géza állott. A Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesülete a maga részéről örömmel üdvözli a speciális egyesületet első budapesti kiállításának sikere alkalmával.

Fekete csillag.

(Napkeleti történet.)

Irta: Lázár István.

(Folytatás.)

IV.

tődnap közös lakomára gyűltek a szaka-törzsek. Fehér mént áldoztak a Seregek Istenének, azután pedig megújították a szerződésüket. Cserépkupába bort öntöttek, karjukat meghasították az előkelő férfiak s vérüket a borba csepegtették, nyilvesszővel összekeverték, imádkoztak és ittak belőle, előbb a törzsfők, aztán a többiek, a nemzetes urak, kiknek valami hire-neve volt.

Jó lakomát csaptak, bő áldomást ittak, dobálgatták egymást nagy, kemény csontokkal. A kürtösök hadinótát fujtak s a pakotsások (síposok) hősi dalokat zengtek a régi dicsőségről s a híres aranyeszközökről: az ekéről, a járomról, a bárdról és a csészéről, mik aláhulltak az égből, hogy jelképezzék a szittyák hatalmát... Erős kedv indult, a jó bor még a gyászba borult sziveket is örömmre locsolta, de Tarkacsu volt a legvidámabb mindenek között. Suhanclegényhez illő, nagyhevű táncot járt a rikkantó emberközben, s mikor a kürtszó elesése után a táncát megdicsérték, azt mondta, hogy tud ő még egyebet is, s mindjárt föladta a találós-mesét.

— Aki kitalálja azé a szürke monyasom!
— Hogy van? Halljuk! — firtatták százan is,
mert mind szerették volna kantáron fogni a gyönyörű
szürke mént. — No, Tarkacsu, hadd halljuk!
Ismét eléjük vetette a találómesét.

*„Szép fekete csillag vagyok,
De nem az égen ragyogok.
Nappal sem vagyok a napon.
Két szép halom között lakom...”*

— Az egér szeme! — kiáltotta valaki.
Lekacagták. Találgatták, törték a fejüket, de semmi-
letteképen sem tudták az értelmét megadni. Tarkacsu
vagy tízszor is elmondotta, de olyan okos nem akadt.
A tizenkettedik kihirdetés után mámoros szemét meg-
hordozta a töprengő sokaságon.

— Atyámfiai, tudjátok-e már?

Csak Liuntin tudta egyedül, de átlátott a szitán
s úgy magában mosolygott Tarkacsu nagy erőlkö-
désén, majd gondolt egyet, a ménjére pattant és a
fűzberket megkerülve, elvágtatott Tarkacsu faluja
felé...

Estenden hazaszáguldott a szürke monyas is.
Tiszta józan volt Tarkacsu, de részegséget színlelt.
Fergeg háborgott belsejében, minden ízét rázta és
gyötörte, mert észrevette, hogy az asszony egy kicsit
halovány, de szokatlanul kedves és vidám...

Lefeküdt, horkolt, mély alvást színlelt, de lecsukott
pillája alól élesen vizsgálgatta feleségét, ki elmélázva
varrogatott a lángos-lobogó tűz körül.

Mit varr éccaka?!

Úgy hallomásból tudta, hogy mikor az asszony
az ura ingét immel-ámmal varrja, akkor a szeretőjét
ölelni akarja...

Szeretett volna fölgrani, hogy rárohanjon s ki-
vegye belőle azt a gonosz titkot, de nem azért volt
kemény harcos, hogy le ne győzze önmagát. Söhajtott
egyet úgy álmában s továbbfürkészte arcvonásait,
mik hol mosolyba lágyultak, hol pedig bánatba
setétedtek; hosszan nézte szemmel-szívvvel s egyszer
csak észrevette, hogy az asszony a sátor utolsó
cövekére önkénytelenül oda-odanéz...

Akkorát ugrott a szíve, mint a vad csikó, mely
ki akarja tépni magát a fékéből. Jól van! Reggel
lesz s a Napisten akkor eloszlatja a homályt...
Ajkát összecsuksa s úgy gondolatban a szívére
ordított: Hallgass! — és megcsendesedett a szíve
verése.

Féloldalt fordult és reggelig aludt. Akkor nagyot
nyújtózkodott, kikelt az oroszlánbőr alól s a felesé-
gére mosolygott vidáman.

— Mit álmodtál, Fekete Csillagom?

— Szépet...

— Én rosszat.

— Mit?

— Magam sem tudom...
— Mégis milyen jókedvűen ébredsz!
— Az ember örvend a világosságnak... Hanem
van-e jó hideg víz idebé? Nagy áldomást ittunk, jó
lesz a fejemnek...

— Hozok hamar a patakból!

— Eredj csak, Fekete Csillagom...

Cserfadézsát ragadott az asszony s a patakhoz
indult. Tarkacsu utánanézett, aztán a sátor utolsó
cövekénél lehajolt.

Mit lát?

Semmit.

Dehogy semmi!

Cövek mellett kicsi halom —

Tetején maréknyi alom...

Új földhányás, nincs több semmi.

... Valaminek ott kell lenni!

Elmosolyodott.

De a szeme izzani kezdett, mint az eleven parázs.
Leguggolt, megnézett minden jelecskét s görbe kését
a cövek mellé nyomta. A kés kivetett valamit...

Mi az?

Gyolcs...

Gyolcsba kötött, édes szándék —

Benne volt a titkos jándék!

Elsápadt, mintha békenték volna arcát cseppentett
sárga mézzel. Rámeredt a csillogó ékszerre s tudta
már, miről a zöld füst hallgatott! Liuntin kapta a
perzsa fejekért... Liuntin, a nyomorult kutya!...

— Jaj neki — hörögte.

Aztán kialudt a szemében az ördögök tüze. Ki-
oltotta egy könnycsepp. A kezefejére hullt, ránézett
s megcsóválta bozontos fejét. Akkor sírt életében
legelőször...

Elmult a dühe. Még a haragja is el. Mást érzett.
Valami rettenetes nyugodtságot. Hogy maga is meg-
rettent önmagától. Mit csináljon? Mitévő legyen?

Visszateszi —

Mert az asszony észreveszi!

Visszatette.

Betakarta.

Ha az Isten így akarta.....

Kiment a sátor elé s hosszan nézett a napsütött
pusztába. Amerre Liuntin sátorzászlóját lengeti a
szél... Föld alatt van az erős bizonyosság!

Nem!

Berohant és ásni kezdett.

Kiveszi!

Megmutatja valakinek.

Liuntin elé teszi...

Kivette. Kavicsot kötött a gyolcsdarabba s be-
temette úgy, ahogy volt, minden jellel gondosan.

Jött már az asszony a jó hideg vízzel. Ékes
köntöse kacéran lengett-libegett. Olyan volt, mint a
fórrások tündére, ki vizet viszen Tápiónak, az erdők

istenének magas csontvárába . . . Mosolygó „Boldog-asszony”. De Tarkacsu már rossz léleknek: „Szép-asszony”-nak látta, ki a beteget lázzal gyötri s mosolyból fonja ragyogó, de iszonyú ostorát . . . Ránevetett.

- Hideg-e a víz, Fekete Csillagom?
- Jó hideg.
- Meleg-e a csókod, Fekete Csillagom?
- Meleg, meleg . . .

Megcirógatta s megmosdott hamar, akkor pedig ezüstveretes kantárt vetett a táncoló ménre s felag-gatta rá sallangdíszül a cserzett emberfejbőröket, miket kemény csatákban becsülettel és dicsőséggel szerzett.

- Hová mész, Tarkacsu?
- Ide a szomszédba.
- Ekkora nagy dísszel?
- Add ki a hétsillagos buzogányomat!
- Talán tán háborúba indulsz?
- Nincs háború.
- Akkor minek neked a hétsillagos, szörnyű buzogány?
- Meglátogatom Lipokszájis dicső unokáját, a törzsfejedelmet . . .
- Minek?
- A nagy tudomány megárt a szépségednek —, incselkedett s megcsípte az asszony kívánatos arcát avval nyeregbe pattant s megtáncoltatta a hadijelvényes szürke mént.
- Mindjárt jövök, Fekete csillagom!
- . . . Egyszerre hét mértföldet ugratott.

(Folyt. köv.)

A pókok izomrendszere. A napokban hagyta el a sajtót Lendl Adolf dr.-nak nagyszabású és nagy tudományos értékű művének „A pókok izomrendszere” első része, amely magában foglalja a legnagyobb részletességgel és alaposággal kidolgozva a tipikus izomrost szövettani szerkezetének ismertetését. A több évi szorgalmas munkának és mikroszkópos vizsgálatoknak eredményét magába foglaló több mint száz oldalra terjedő könyvben igen pontosan és finom részletekben kidolgozott 33 szövegrajz és 9 kettős tábla szolgál magyarázatul, amely képek eredetijét Lendl maga készítette, hogy szavaival éljek: „Rajzaimat a mikroszkópi kép után magam készítettem, miközben a legnagyobb

hűségre törekedtem, de a rajzolás megkönnyítésére való minden optikai segédeszköz nélkül, mert azt tartom, hogy igazán látni csak pontos rajzolás közben lehet.” A tisztán tudományos értékű munkát, amelyben a szerző sok újabb ismeretre derített világot, a Magyar Tudományos Akadémia adta ki *Méhely Lajos* dr. szerkesztésében megjelenő „Mathematikai és természettudományi közlemények”-ben. A könyv bolti ára fűzve 15 K. A szerző nagy művének második részében, mely már munkában van, tipikus izomrostnak más szövetekkel való összefüggését fogja tárgyalni.

R.—

Török buza, kukorica, tengeri. A tengeri (*Zea Mays* L.) fontos gazdasági növény, melynek jelentőségét most, mikor a kényszerűség következtében becsülni tanultuk, alig szükséges bővebben magyarázni. Nálunk a háború előtt elsősorban állatok etetésére használták, de Olaszországban és a Balkánon már régóta emberi táplálék. A tengeri a burgonyával és a dohánnyal együtt a három legfontosabb kulturnövény, mely Amerikából származott Európába. A tengerit maga Kolumbus hozta Spanyolországba, ahol haiti-i ősi neve után maiz-nak nevezték el. Innen a növény is és neve is átköltözött Franciaországba, de itt a nevet már mais-nak írták s ugyanez a név származott át később Németországba is. A tengeri török neve kukorica, ebből lett a magyar kukorica s ugyancsak a növény törökországi nagy elterjedtségére emlékeztet a török búza név is.

Arzén a hajban. Frankfurtban nemrég egy gyilkossági bűnpert tárgyaltak, melynek folyamán az orvosi vizsgálat abból konstatálta a lassú mérgezés tényálladékát, hogy az áldozat hajában arzént találtak. Az arzénnek ez a lassú átvándorlása a szervezetből a hajba már régóta ismeretes az orvosi tudományban, de okai felderítve még nincsenek. Nagy adaggal történt arzénmérgezésnél a mérgező azonnal megöli az áldozatot s ebben az esetben arzént csak az áldozat gyomrában találnak. Ha azonban az adagolás rendszeresen és kisebb mennyiségben történik, akkor körülbelül 14 nap múlva jelentkezik a hajban az arzén, még pedig oly nagy mennyiségben, hogy 5 grammnyi haj már teljesen elegendő a vizsgálat megejtésére.

Trágyamérreg a labodában. A laboda (spenót) méltán kedvelt és egészséges főzelék s azért a közönség körében nagy elkedvetlenedést kelt, hogy mostanában vagy frissen, vagy konzerv alakjában sok olyan laboda kerül forgalomba, mely szemre szép és hibátlan ugyan, de bűdös és kellemetlen íze miatt teljesen élvezhetetlen s így a drága pénzen vásárolt főzeléket a szemébe kell dobni. Szakszerű vizsgálat most kiderítette, hogy a jelenségnek bizonyos termelők lelkiismeretlen kapzsisága az oka, amennyiben azok a laboda termőföldjét dúsán trágyázzák friss, természetes trágyával, nevezetesen még meg nem erjedt latrinával, ami a laboda lombképződését nagyban elősegíti, de egyúttal méreggel telíti az egész növényt. Az egyébként szép zöld laboda-levélen észlelhető fehér foltok és pontok az ammoniáksók kiválásai, s nyilván rámutatnak az ilyen laboda eredetére.

Helyreigazítás. Valami a vadászlátról című cikknek szerzőjeként sajtóhiba folytán Bárány István szerepel. Az értékes cikk szerzője tulajdonképpen ékeztollú írónk és lelkes munkatársunk *Bársony István*.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Előf:zetőknek. A nyári idény lejártával a „Mi ujság az állatkertben” című mellékletünket nem külön, hanem „A Természet” hasábjain közöljük.

L. dr. Keszthely. A korrekturát részletekben küldjük; a kliséit elkészítettjük. Szíves üdvözet.

G. J. Kaposvár. Levél megy. Az állatkerti francia bulldogot Appien Plavia fedezte. A kölykök elsőrangúak lesznek.

Vizslakölykök. Vizslakölykök kaphatók. Cím a kiadóban.

T. K. fővadász. Vizsláját nevezze be a versenyre. Nevezését egyszerű levélben szeptember 17-ig közölheti a M. Ebtenyésztők Országos Egyesületének titkári hivatalával (Budapest 112, postafiók 24).

□□□□ A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL. □□□□

MI-ÚJSÁG AZ-ÁLLAT- KERTBEN?

BUDAPEST-SZÉKESFŐVÁROS-ÁLLAT-ÉS-NÖVÉNYKERTJÉNEK-KÖZLEMÉNYEI

Budapest, 1917.

IV. évfolyam. 20. szám.

Szombat, szeptember 15.

Egyes szám ára 20 f

Dr. LENDL ADOLF
közreműködésével szerkeszti:
RAITSITS EMIL

Megjelen május—szeptember hónapokban
minden kedden, azontúl havonta legalább
egyszer. .... „A TERMÉSZET“ melléklapja

A madárházban.

Vagy húsz éve annak, hogy európai kör-
útjában itt járt a fővárosban *Nasr Eddin*, a
néhai perzsa sah. Sorra nézte városunk szép-
ségeit és nevezetes intézményeit, valamint kul-
turintézeteinket is. Így került operánkba, mely
az ő tiszteletére díszelőadást rendezett, mely-
nek keretében a magyar történelmi tárgyú és za-
matos magyar zenéjű „Bánk-bánt” mutatták be.

Előkelő közönség várta érkezését. Midőn
kíséretével a királyi páholyban megjelent, még
vagy egynegyed óráig várnia kellett a meg-
kezdésre. Ezalatt a zenekarban gyülekeztek
a frakkos zenészek és serényen nekiláttak
hangszereik hangolásához. Az oboista meg-
adta az „a”-t, melyet lassan átvett minden
hangszer. Lázasan folyt a hangolás. Ki előbb
végzett vele, unalomból egy-egy tetszésszerű
témát fúj, vagy húzott közbe-közbe s így
rövidesen egy zenei chaos fejlődött, mely
azonban minden szertelensége és fegyelm-
zetlenségének dacára nem vált túrhellenné,
sőt exotikus voltánál fogva a tetszetősség
jellegét öltötte. Megszólalt a színpadi jelzés
s mint a csiripelő verebek egy erős csattanás-
ra egyszerre elhallgatnak, úgy a zenekar-
ban hirtelen csend lett. A karmester helyére
ment s vezénylőpálcaját magasra emelve, jelt
adott a nyitány megkezdésére.

A perzsa uralkodót behatóan megfigyelők
úgy vették észre, hogy az a *hangolás alatt*
sokkal jobban figyelt, mint a már folyamatban
lévő *nyitány alatt*; sőt egy bizonyos unalom
ritt le arcáról, mintha visszavágyakozott volna
az előbbi zürzavaros zenébe. S ez ünottság
nem távozott arcáról távozásáig, bármennyire
is fáradozott a zenekar, hogy kerekded elő-
adást produkáljon.

Az első felvonás vége felé távozott. Utolsó
tekintetét a zenekarra vetette, mintha valamit
fájlalna, valami után még egyszer vágyódnék.

Amit a közönség arcáról leolvasott, az
nyilatkozatában valóra vált. Az intendáns
bucszázskor érdeklődött nála, hogyan tetszett
neki ez az igaz magyar opera? Az adott
felelet az ünottság oka után kutató közön-
séget kielégítette. A sah ugyanis az operáról
nem nyilatkozott, hanem el volt bájolítva —
a *hangolástól* s nyilatkozata szerint annak
megisméllését várta, mert ez szívéhez szólt
és igazán mulattatta. Eddig a történet.

Ellátogatok az állatkertbe szokásomhoz
híven. Milyen változás? A nyári idény alatt
oly látogatott délutáni és esti korzó üres.
A padokon itt-ott egy-egy, a magát kedvelő
látogató üldögél; körülötte magasztos csend.
Mi okozta e változást? Talán értékét veszítette
az állatkert? Talán ráunt a közönség? Dehogy.
Az ősz beállta elnémitotta a szimfónikusok
hangszereit és a korzó-közönség az állatkert
hivatását veti felszínre: a közönség el-elszéled
a kert minden tájékán, hogy az állatokat meg-
tekintve, hasznosat tanuljon az élet számára.
Figyelve, ott találok őket csoportokban egy
házikó, vagy ketrec előtt és örömmel nézem,
hogy érdeklődnek az állatok mozdulatai szo-
kásai, életmódja után. Én is barangolok benne,
mert szeretem az állatot; de leginkább a
madarakhoz vezet az utam, mert mint az
aféle muzsikás, itt találok magam legjobban
az állatkert állandó, istenadta kis zenekara
előtt. Magam is perzsa sahhá leszek, ha itt
állok a röpdék és kalitok előtt és alig tudok
betelni e kis énekesek szép melódiájával.

Ha sah volnék, odavitetném a pamlagomat és
kényelemben helyezkedve, naphosszat hallgat-
nám e bájos csevegést, csicsérgést. Nem zenélnék
ákom-bákomos kotta szerint, nincsen időmér-
téke a muzsikának; nem áll köztük a vezénylő-
pálca karmester, nem is próbáznak soha és
mégis mily szép, mily bájos ez a zenei chaos!

Igazi *Nasr Eddin* zenekar. Mindmennyi
zeneköltő, ki-ki maga költi dallamát. Ritkán
ismételnék, mindig új dallam hagyja el torkukat,
amint azt érzésük sugalja. Az egyik sipol, a
másik füttyürész; az egyik mélyen, a másik ma-
gasan dalolgat. Egyik sem törődik a másikkal,
nem zavarja énekét. Mindegyik önálló zenemű-
vész, aki tudásának legjobbját nyújtja nekünk.
Mind egyszerre szólal meg önállóan, akár-
csak a zenekar, ha hangol és e rendszertelen,
vezénylés és időmértéknélküli együttműködés
adja azt a kellemes hangzású zürzavart, mely
rám is úgy hat, akárcsak perzsa sah volnék.

E tartózkodásom pótolja a színházat is. Itt
látom a legfestőibb jelmezeket, melyek elve-
gyűlnek a közreműködők mozdulataiban és
kaleidoszkópikus egymásutánban a legszebb
színpompát nyújtják. Minden perc más képet
mutat, minden mesterkélttség kizárásával. Hát
még a mozdulatok! Az egyik szökődéssel, a
másik sietve fut; itt szerelmeteskedik egy pár,
amott civódnak egy-egy ételkoncon. Az egyik
vesszőn ül egy mélabús madárka, mereven

tekint maga elé, akárcsak valami problémán
törné kis eszecsékjét; egy másik a bohóc
szerepét vállalja; mindenüvé elsurran, min-
denütt kotnyeleskedik s alig hogy észrevesszük,
már másfelé veszi útját. Lám kell-e mulattatöbb
látvány, mint e madár-kollégium, mely tagjai-
ban rámutat az emberi szokásra és természetre.

Sokszor nézem, hallgatom e kis társaságot
s mindig újat tanulok. S ha eltávozom, ismét a
pezsa sah jut eszembe, aki szívesen megújra-
atta volna a zenekar hangolását! —e —n.

HIREK

***

**Vadgesztenyét kér az állatkert igazgató-
sága.** Amennyire csak lehet, általános fogyasz-
tás alá nem kerülő terményekkel pótoljuk az
egyébként használható elesegeket. A vad-
gesztenyét adjuk egészben, frissen, törve, főzve,
széna, takarmányrépa, korpa, és burgonya
helyett. Az elmúlt télen közel 500 métermázsza
vadgesztenyével megtakarítottunk körülbelül
még egyszer annyi más takarmányt. Az idén
legalább 6—700 métermázsát szeretnénk gyűj-
teni belőle, egyrészt az általános takarmány-
hiányra való tekintetből, másrészt azért is,
mert már majdnem valamennyi növényevő
állatunkat sikerült ehhez az újonnan beve-
zetett eleseghez kár nélkül hozzászoktatni.
Nemcsak a sokfajta szarvas, őz, antilop,
továbbá a zsiraf, muflon, zerge, teve, láma
eszi, hanem az elefántok, a zebuk, bölények
és más nagy fogyasztók is elfogadják, őt
részben megkedvelték már.

A vidékről alig kaphatunk vadgesztenyét:
a szállítás korlátozott napról-napra. Abban
kell bízunk, hogy Budapest területéről és
közvetlen környékéről szerezzük meg a kívánt
mennyiséget. Azonban az évi termésnek java-
része zárt területeken, magántulajdonban levő
kertekben hull a földre és megveszendőbe.
Ide vonatkozik tehát a kérésünk: *méltóz-
tassék az éretten lehulló vadgesztenyét Állat-
kertünk részére gyűjtetni.*

Dámszarvas Svájcban. St. Moritzból je-
lentik, hogy a Stájererdőben öt dámszarvast
bocsájtottak szabadon telepítés végett.

A kiadásért felelős: RAITSITS EMIL.

GUNDEL KÁROLY

(WAMPETICS F. UTÓDA)

**Állatkerti külső
nagyvendéglője**

A főváros nagyközönségének találkozóhelye. :o: :o:
Állandóan nyitva. Kitűnő magyar és francia konyha,
elsőrendű fajborok, részvényserfőzdei sör. Társas-
vacsorák és esküvők részére
nagy külön helyiségek. :o: :o: GUNDEL KÁROLY

HENRY-ARÉNA

VÁROSLIGET

Naponta délután 3 órától, vasár- és ünnepnapo-
kon délután fél 3 órától, minden időjárás mellett
folytatólagos előadások!

Elsőrangú cirkusz- és varietémutatványok.
Óriási világvárosi műsor! ❀ Csodásan olcsó helyárak!

Az állatkertben nézzük meg
**az akváriumot
és a pálmaházat**
ott szép emléktárgyak ::
jutányos áron kaphatók!

FOGAK

szájpadlás és gyökéreltávolítás nélkül,
10 évi jótállással. Aranykoronák és
aranyhidakat legújabb amerikai mód-
szer szerint készít:

GROSSMANN S.

áll. vizsg. fogtechn. Fogorvos: Dr. Káli H. P.
Budapest, csak Erzsébet-körút 50. I. em.

Foghúzás teljesen fájdalommentesen, tartós fogtömések.
Mérsékelt árak. :o:o: Vidékiek 24 óra alatt kielégítetnek.

Festék-, kátrány- és vegyi-
termékek gyári raktára

Kún·Sándor

Telefon 782

Budapest, IV.,
Ferenc József-rakpart 18.

Hazánk elsőrangú halkonzerv
és halcsemegé gyára:

**WELLEMINSKY
ÉS·GOTTLIEB**

„Adria“ Halkonzervgyárak R.-T.
Budapest, VI., Vágány-u. 12.

Kimerítő árjegyzékkel készséggel szolgálunk.

A MAGYAR EBTENYÉSZTŐK ORSZÁGOS
EGYESÜLETE

1917. szeptember 23-án

Őszi vizslaversenyt

rendez.

Bővebb felvilágosítással szolgál
Ilosvai Lajos Károly
Budapest 112, postafiók 24.